

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД

Рев 952/2014
29.12.2015. године
Београд

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Љубице Милутиновић, председника већа, Биљане Драгојевић и Слађане Накић Момировић, чланова већа, у парници тужиоца Фондације А. из Б., кога заступа управитељ Фондације С.А. из Б., чији је пуномоћник адвокат З.М.К. из Б., против туженог Р.А. из З., чији је пуномоћник адвокат Ж.Ц. из Ч., ради исплате, одлучујући о ревизији туженог против пресуде Апелационог суда у Крагујевцу Гж 2667/13 од 15.04.2014. године, у седници одржаној 29.12.2015. године, донео је

РЕШЕЊЕ

УКИДАЈУ СЕ пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж 2667/13 од 15.04.2014. године и пресуда Вишег суда у Ужицу П 7/11 од 21.05.2013. године и предмет враћа првостепеном суду на поновно суђење.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Ужицу П 7/11 од 21.05.2013. године, обавезан је тужени да тужиоцу исплати износ од 149.414,06 евра у динарској противвредности по средњем курсу Народне банке Србије на дан исплате са домицилном каматом на овај износ почев од 16.02.2011. године као дана подношења тужбе па до коначне исплате (1). Одбијен је тужбени захтев за тражену камату на досуђени износ за период од 06.08.2005. до 16.02.2011. године као неоснован (2). Обавезан је тужени да тужиоцу на име трошкова спора плати 343.500,00 динара (3).

Пресудом Апелационог суда у Крагујевцу Гж 2667/13 од 15.04.2014. године, ставом првим изреке, одбијена је као неоснована жалба тужене и потврђена је наведена пресуда у ставу првом изреке у делу обавезе туженог на исплату износа од 149.414,06 евра у динарској противвредности по средњем курсу НБС на дан исплате. Ставом другим изреке, преиначена је првостепена пресуда у делу става првог изреке у односу на досуђену домицилну камату на главни дуг почев од 06.02.2011. године тако што је тужиоцу досуђена камата по стопи Централне европске банке на износ главног дуга од 149.416,06 евра у динарској противвредности по средњем курсу НБС на дан исплате почев од 16.02.2011. године као дана поднете тужбе па до исплате. Ставом трећим изреке, преиначена је у ставу трећем првостепена пресуда и обавезана је тужена да тужиоцу накнади трошкове поступка у износу од 343.500,00 динара.

Против правноснажне другостепене пресуде тужени је благовремено изјавио ревизију због повреде одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду у смислу члана 399. Закона о парничном поступку – ЗПП („Сл. гласник РС“, број 125/04 и 111/09), који се примењује на основу члана 506. став 1. ЗПП („Сл. гласник РС“, број 72/11) и утврдио да је ревизија основана.

Према утврђеном чињеничном стању Фондацију А. (Фонд А.), овде тужиоца, основали су 17.01.2005. године сада пок. В.А. и његова супруга М.Т., обоје из Б. – Б. Циљ оснивања Фонда је било обезбеђење и усмеравање средстава за школовање талентоване омладине у Републици Србији. Оснивач В.А., успешан пословни човек из Б., родом из Ч., је до оснивања Фонда значајним новчаним средствима бесповратно помагао сроднике, припаднике породице А., ради покретања и развијања приватног предузетништва. Тужени је унук његовог пок. брата, који је са оцем живео у његовој родној кући. В.А. је већим новчаним давањима помагао оца туженог у обнављању куће и имања и куповини трактора као и за друге потребе. После његове смрти је туженог, који је рано остао без оца, наставио да помаже и према њему се понашао као према унуку. Пошто је тужени био незапослен, В.А. је понудио да финансира куповину непокретности за обезбеђење његове трајне делатности и егзистенције. У том циљу су постигли коначни договор да тужени купи три апартмана на З. В.А. је средствима своје фирме у Б. преко банке извршио уплату износа од 298.096 немачких марака, на рачун продавца по испостављеној профактури, 08.03.2001. године на име купопродајне цене. Тужени је у својству купца закључио предуговор са продавцем 20.03.2001. године, а по изградњи је са њим оверио купопродајни уговор 05.03.2002. године, уз преузимање државине купљених апартмана. Куповином су обојица били задовољни, а В. је са супругом 2003. године у њима боравио приликом доласка на З.

Новембра 2004. године на заједничком скупу А., В. је саопштио намеру да оснује фонд за стипендирање младих талената и затражио је да присутни, које је он претходно новчано помагао, учествују у финансирању. Исто је тражио од туженог, који је прихватио да плаћа „колико и када може“. После оснивања Фонда, тужени је извршио три месечне уплате од јуна до августа 2005. године по 1000 евра, укупно 3000 евра. У међувремену су са њим ступили у контакт заступник и адвокат Фонда – овде тужиоца ради договора о начину обезбеђења његовог трајног учешћа у финансирању. Предложили су да тужени пренесе својину два апартмана на Фонд или да у неком одређеном року уплати на рачун Фонда вредност поклоњеног новца за куповину апартмана или да врши сукцесивне уплате на рачун Фонда према својим материјалним могућностима. Тужени није прихватио ниједан од ових предлога понуђених у писменом облику. После тога је против њега поднета 12.12.2005. године кривична пријава, оптужбом за кривично дело преваре на штету сада пок. В. А., поводом финансирања куповине три апартмана на З. Оптужница је подигнута

17.05.2007. године, а правноснажном пресудом од 03.04.2009. године тужени је ослобођен од оптужбе.

В.А. је живео и преминуо у Б. 02.12.2006. године. Сву своју имовину оставио је супрузи М.Т. тестаментом од 13.01.1994. године. Потомака није имао. Његова супруга је уговором од 22.10.2007. године уступила без терета и услова Фонду А. потраживање које је њен пок. супруг и оставилац В.А. имао према туженом по основу „позајмице“ за куповину апартмана на З. у износу од 298.096 немачких марака односно 152.414,06 евра. Умањењем тог износа за давања туженог учињена Фонду, тужилац у овој парници по тужби од 13.02.2011. године потражује према њему износ од 149.414,06 евра.

Полазећи од утврђених чињеница нижестепени судови су оценили да је сада пок. В.А. усменим уговором о поклону дао туженом 289.096 немачких марака за куповину три апартмана на З. (преносом наведеног износа купопродајне цене на рачун продавца) без икаквог условљавања, са циљем да тужени као незапослено лице на тај начин трајно обезбеди своје издржавање. В.А. је поводом оснивања Фонда, садашње Фондације А., очекивао да његови сродници које је новчано помагао, учествују у финансирању хуманитарног рада Фонда, што су они обећали. За туженог је важило да врши уплате, „према својим могућностима“, како је он и учинио у три наврата, укупном сумом од 3000 евра. Престанком уплате и одбијањем да се у писаној форми по испостављеним предлозима представника фонда трајно регулише његова обавеза, тужени је по оцени нижестепених судова изневерио очекивања В.А., који је такво понашање туженог доживео као велику неблагодарност, поводом чега су се њихови односи пореметили, те је уследило и подношење кривичне пријаве.

На основу овако изведених чињеничних закључака нижестепени судови су даље оценили да је В.А. хтео да опозове поклон учињен туженом и не само то, већ да је то своје право и остварио – подношењем кривичне пријаве против њега и каснијим истицањем имовинско правног захтева његовог правног следбеника према туженом. Са таквом аргументацијом су побијаним пресудама усвојили захтев за тражену исплату као потраживање које потиче из опозваног уговора о поклону.

Овакво резонување и одлучивање нижестепених судова се не може прихватити јер није засновано на јасним и непротивречним разлозима, нити на правилној примени материјалног права у вези са питањем права на опозив и повраћај поклона због велике неблагодарности поклонопримца и уступања тог права трећем лицу.

Правилно је правно схватање нижестепених судова којим је правна природа уговорног односа између туженог и сада пок. В.А. поводом куповине апартмана на З. на име туженог као купца 2001. односно 2002. године, дефинисана као уговор о поклону. И по оцени Врховног касационог суда, ради се о бестеретном новчаном давању В.А. као поклонодавца учињеном туженом као свом унуку и поклонопримцу

ради куповине непокретности, у циљу обезбеђења трајних прихода и животне егзистенције поклонопримца. Давање је учињено без икаквог терета или условљавања, са јединим налогом и условом да непокретност тужени употреби за решавање своје животне егзистенције и издржавања. То је истовремено био и мотив и основ учињеног добродиног давања.

Како уговор о поклону није регулисан нормама позитивног законодавства, на њега се примењују правна правила из параграфа 561 до 568 и 937 Српског грађанског законика, сходно Закону о неважности правних прописа донетих пре 06. априла 1941. године и за време непријатељске окупације. Код уговора о поклону поклонодавац даје или обећава поклонопримцу добровољно неку имовинску вредност а поклонопримац то прима или прихвата. Између поклонодавца и поклонопримца постоји сагласност о предмету поклона и воља да се он учини односно прими. Мотив (побуда) да се поклон учини улази у сам основ овог уговора. Према конкретно утврђеном чињеничном стању побуда поклонодавца В.А. је била његов посебан однос према поклонопримцу - унуку пок. брата, детету које је рано остало без оца, незапосленом лицу и његова јака жеља и воља да обезбеди његово трајно издржавање и животну егзистенцију. У том циљу је једини налог туженом био да стечену непокретност користи у сврху остваривања прихода. Овако одређени мотив учињеног поклона и основ уговора између сада пок. В.А. и туженог, према утврђеном чињеничном стању и разлозима нижестепених пресуда, као и стању у списима, није отпао.

Иако је према утврђењу првостепеног суда очекивање поклонодавца да ће тужени учествовати у финансирању новооснованог фонда изневерено, његово „изневерено очекивање“ није довољно за закључак о грубој неблагодарности према поклонодавцу, у смислу правног правила из параграфа 567 б Српског грађанског законика, како су то оценили судови. Постојање грубе неблагодарности је фактичко питање које се на основу свих околности случаја процењује као вредносно мерило и стандард у односу на правила морала и добрих обичаја. У сваком случају, за постојање тог услова који дародавцу даје могућност опозива поклона мора да постоји понашање поклонопримца које представља грубу повреду у односу на живот, тело, слободу, личност или имовину поклонодавца. У конкретном случају такво понашање туженог је изостало и није исказано према В.А. до његове смрти, већ се односило на избегавање трајног финансијског обавезивања у односу на касније основани фонд. Материјални аспект такве накнадне, превасходно моралне, обавезе нема тежину која би, у присуству осталих утврђених чињеница, могла да доведе до оцене о грубој неблагодарности према поклонодавцу, нарочито после извршених уплата у корист основаног фонда.

Опозив поклона је правна могућност и лично право поклонодавца везано за преклузивни рок од три године и ако није искоришћено (подношењем тужбе суду) не може бити пренето на трећа лица. У конкретној чињеничној ситуацији, подношење кривичне пријаве против туженог за кривично дело на штету поклонодавца само по себи нема значење и правно дејство опозива. Кривични поступак је окончан

правноснажном ослобађајућом пресудом. При томе не постоје никакве друге околности које би упућивале на сигуран закључак да је В.А. за живота искористио своје право на опозив поклона. Опозив поклона из разлога грубе неблагодарности или осиромашења поклонодавца не само да је везан за рок, после чијег истека то право престаје, већ се мора учинити преко суда. Према до сада утврђеном чињеничном стању В.А. није судским путем тражио опозив поклона, ни повраћај новчаног износа датог ради куповине непокретности за обезбеђење издржавања туженог. Разлози нижестепених пресуда да је поклонодавац хтео и дао опозив поклона учињеног туженом не произилазе из садржине изведених доказа у списима. „Изневерено очекивање поклонодавца да ће поклонопримац трајно финансирати новоосновани Фонд не подржава закључак о грубој неблагодарности у чињеничној ситуацији када је поклон учињен три године раније управо да би поклонопримац као незапослено лице био обезбеђен трајно у погледу стицања прихода и егзистенције, те да такав основ и мотив поклона није престао односно отпао. Такву изјаву поклонодавац В.А. није дао туженом ни изричито а ни прећутно.

Преношење поклонодавчевог права на опозив и враћање поклона на наследника, као и на трећа лица после смрти поклонодавца, који то право није за живота користио, није правно основано. Предмет наслеђивања нису лична права која се гасе смрћу оставиоца већ само имовинска права, која су оставиоцу припадала у тренутку смрти и трају и после његове смрти. Исто правило важи и за преношење права односно потраживања путем уговора о уступању. Према одредби члана 436. став 1. Закона о облигационим односима уговором о уступању (цесији) потраживања не могу се на треће лице пренети права везана за личност повериоца.

У конкретној чињеничној и правној ситуацији је остало спорно потраживање које је пренето на тужиоца, конкретно његова правна природа и квалификација, што је од значаја за активну легитимацију по захтеву у овој парници. Предмет тужиоцевог стицања по уговору о уступању потраживања може бити само потраживање имовинскоправне природе. Како поклонодавац В.А. до своје смрти 02.12.2006. године није поднео тужбу за опозив и враћање поклона учињеног новчаним давањем 2001. године, већ је захтев за враћање новчаног износа по основу опозованог поклона први пут поставио тужилац као треће лице и стицалац по уговору о уступању потраживања 2011. године, остала је нерешена његова активна легитимација као и основ самог истакнутог захтева.

Због погрешне примене материјалног права нису потпуно расправљена чињенична и правна питања од значаја за пресуђење, а одлука о тужбеном захтеву је заснована на недовољним и нејасним разлозима, што се основано указује наводима ревизије туженог, побијане пресуде су морале бити укинуте и предмет враћен на поновно суђење, применом члана 406. став 1. и 407. став 2. ЗПП, као у изреци решења.

У поновном поступку нижестепени судови ће водити рачуна о примедбама из овог решења и расправити спорна а битна чињенична и правна питања, те донети нову и закониту одлуку.

**Председник већа-судија
Љубица Милутиновић,с.р.**